

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi polji. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 10.

V Ljubljani, 15. maja 1881.

Tečaj XXI.

Iskrice.

Prava modrost je Tvoj najboljši svetovalec; bodi poslušen njenim naukom! Njeni nasveti razprostirajo se na vse slučaje tvojega življenja, kateri upljivajo na vsa tvoja dejanja in nehanja. Le prava modrost je zanesljivi vodnik človekov na strmih in polzkih potih njegovega življenja.

Prava modrost izobrazuje duha, vreduje naše življenje in daje našim dejanjem pravo veljavo; ona je luč, katera nam varno sveti v vseh težavah in v temni noči naše osode, ter nas varno pripelje do pravega cilja.

Prava modrost edina daje našemu poduzetju resnično vrednost in veljavo; le po nji nam morejo naša prizadevanja v resnici kaj koristiti, a brez nje je naše delo vse zbegano in nehasljivo.

Prava modrost, ako je človeku v delež, je njegovo najboljšo premoženje in zaklad, katerega koristi in dobička si more vedno zvest biti.

V resnici modri imenovati more se le oni, kdor dolžnosti svojega poklica popolnoma pozna, jih zvesto in vestno izvršuje, ter se po njih ravna, je za svoj napredek razumen in vse, kar se mu pripeti, iz pravega stališča opazuje, si ve v grenkih položajih sam pomagati, ter vsekozi po pravih in skušenih pravih svoje življenje vodi, vživa in ravna.

Modri je, kdor svoje poželjenje, svoje veselje in svojo radost, kakor tudi svojo jezo in strasti krotiti vé in zna.

V resnici modri je óni, kateri le malo zahteva; človek k svoji pravi sreči in blagru potrebuje edino prave zadovoljnosti.

Modri je, kdor brez godrnjanja nadloge svojega stanu z vdanostjo v božjo voljo prenaša.

Kdor iz napak, katere so se pred njim ali pa okolo njega godile, nauk povzame, ne napak (greha) delati, more se imenovati modrim. Tudi more se oni modrim prištevati, kateri ni imel prilike iz svarilnih zgledov drugih si dobrih podukov pridobivati, a poleg tega najmanjemu številu napak zapade, katere se pa prizadeva zopet dobre načiniti, in si iz lastne skušnje vodilo pridobi, po katerim v prihodnje more dobro, pošteno in pravično živeti.

Modro je ozirati se pogostoma v preteklost in prihodnost; pa še modreje je vsak trenutek časa sedajnosti dobro in koristno uporabljati.

V resnici modri človek ima svojo prihodnost z dobrimi in slabimi nasledki vedno pred očmi, vedno vse dobro prevdari, kar mu bode njegovo poduzetje koristnega ali zopernega obrodilo, ter je na vse določno in skrbno pripravljen, in ga nobena reč preveč ne straši, kar mu bode pa edino-le v delež, če ima mirno vest. Tak človek ne bode nikdar dospel na stališče, iz katerega bi moral zaklicati: „Kaj takega bi si nikdar mislil ne bil!“

Kot v resnici modri posnemlji si iz najbolj odurnih in zoprnih slučaje v tvojega življenja vselej kaj koristnega za tvoj lastni poduk in opominjevalno svarilo!

Modri prireja svoja naprejšvetja in sklepe na podlagi pravega pričanja in skušinj bolj, nego pa na podlagi — morebiti priliznjenih svétov. —

Modri zre v obličje neskončne večnosti, le človeške napake rudecé mu lice, temna prihodnost ne zamrači mu oči, a zamrači mu jih pa zamujevanje in zanemarjanje dolžnosti njegovega poklica.

Svet išče modrega človeka, a modri človek išče pa samote.

Največje veselje dela človeku prava modrost, a najgotoveji pripomoček, pravo modrost si pridobiti, je pa sveta čednost.

Prava notranja zadovoljnost in dušni mir sta brat in sestra, katerih mati je modrost; kdor si pa ta dva kot prijatelja pridobiti hoče, mora poprej se ž njihovo materijo (modrostjo) popolnoma sprizniti.

Prava modrost ni podobna robi v naprodaj razobešeni; ona ne obstoji samo v besedah — nego v dejanjih.

Prepozno bilo bi človeku še le takrat modremu postati, ko ga je uže njegova lastna neumnost v brezno pogube pahnila, in ga dušnega kakor tudi telesnega premoženja in blagostanja popolnoma oropala.

Ako si moder v cvetu svojega življenja, kadar tvoji počutki le po veselji in radosti hrepené in te tisočere strasti na kraj pogubonosnega propada vabijo, če si pozoren in moder poprej, kot te lastna skušnja tega prepozno uči, bode ti tvoje premagovanje v lastno čast, slavo in korist zaleglo.

M. R.

Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

9.

V tem poglavji naj omenjam nekaterih naopak pri telesni vzgoji otrokovi, ki so jako razširjene, a tudi zelo kvarne otrokovemu zdravju.

V prvi versti je zibanje. Zibel je res jako poetičen predmet, dosta se je uže opeval v pesnih, dosta slavil. Kakó lepo slóve na. pr. ta navadno fraza: „od zibeli do groba“. Kakó romantičen je prizor, v kateri ziblje mati svoje dete, pevajoč mu sladke pesni! Poeziji čast, toda resnici glas.

Poglejmo otroka v zibeli. Glavica in vse njega telesce se premiče neprestano od leve na desno, od desne na levo stran. Res skóro zaspí; kajti omamilo ga je zibanje. In to je ravno naopaka, to je kvara.

Materam je bila zibel od nekđaj prijetno orodje, s katerim so najprej tešile otrokove solzé. Zazibale so ga, in miroval je. In potem so smele svobodno kramoljati s svojimi prijateljicami, kajti ženska rekóčnost hoče duška. Ta naopaka je rodila drugo še večjo naopako, namreč zibanje. Ali ni treba misliti, da si je mati s tem kaj koristila. Otrok, ki se je navadil na zibanje, ti ne bode dal mirú, dokler ga ne zaziblješ. Š perva imajo matere res več prostosti z zibanjem; a pozneje jim daje to vedno več dela.

In koliko terpi zdravje otrokovo po zibanji, na to ne smem misliti. Z zibanjem ga omamimo, sem dejal prej. Vsak dan ga moramo mamiti po dvakrat, trikrat, ali še večkrat. In potem se čudimo, da ga, ko odraste, tolikokrat bolí glava, da je tako bled, tako čmeren, tako zaspan, tako slabe glave.

Toliko o tem predmeti.

Dokler se ne postavlja otrok na nóge, nosimo ga vkrog ali vozimo. Tudi tú ne ravnamo vselej modro. Pervič ga ne zavijamo vselej dovolj, posebno nóg ne, in prehladí se nam. Drugič ga nosimo radi le na eni strani. To je spet naopačno, kajti s tem se kaj lahko vsloči njega telesce. Tudi, ako ga pozneje začnemo voditi ob róci, vodimo ga sedaj ob levi, sedaj ob desni.

Pogostoma se pripeti, da bi otrok rad potipal ali v roko vzel kako stvar, ki je oddaljena od njega. Kaj storé v tem slúčaji stariši? Berž mu jo prinesó k posteljici. To je velika naopaka. Danes morda želi otrok, da mu daš ključ, jutri bode uže želel ure, in pojutrišnjem ti zapóve, dat mu ptiča, ki je letel ravno mimo okna. Te prošnje mu pač uslišati ne bodeš mogel. Otrok se bode jokal. In čemú to vse? Ako

želi morda ključ, ali sploh kako malenkostno stvar, nesi ali vèdi ga tija, kjer je omenjana reč. Ako želi pliča, nesi ga k oknu, ter ga naj tam skuša vjeti sam. Takó se prepriča sam, da to ni možno, in ne bode te silil s svojimi solzami.

Stariši bodite dosledni! Kar začnete, to končajte. Ako nečete podati česa otroku, česar vas prosi, ne dajte mu tega tudi po nobeni ceni. A vi ste premeški. Otrokov jok vas le prerad zavódi od vašega sklepa. In prav to je vselej vzrok, da vas otroci toliko nadlégujejo; to je vzrok, da imate toliko opravila ž njimi. Ako vidi, da mu ne koristi jok, da vas ne ginejo po nobeni ceni njega solze, ne bode se jokal, ne vas skušal, prisiliti do česa na takov način.

Kaj vse tirjajo od nas, mi porekó nekateri. — Brez potú ni sadú, — pravi poslovica. Ako hoče napraviti črevljár škornjo, krojač suktnjo, mizar mizo, mora se tudi truditi. In ako vam je kaj do tega, da napravite iz svojega otroka človeka, morate se tudi nekoliko potruditi. Pač veljá to več truda, nego li črevljarju izdelovanje škornje, zató ima tudi človek višjo ceno, nego škornja.

Ali nasprotno je paziti starišem, da radi vselej uslišijo vsako opravičeno prošnjo otroku. Ako vas n. pr. prosi dete po noči vode, ne zavračajte ga osorno. In če ste še takó trudni, vaša dolžnost je, da vstanete in mu daste piti. V tem slúčaji bi bilo nepravilno, odrehati mu to prošnjo.

Naši sedanji otroci so sploh bojazljivi. Kakó se ti bojé ostati sami v temni sôbi! In kdo je kriv temu? Samí stariši. Ti mu pripovedujejo toliko o strahéh; kolikrat ga strašijo samí po nepotrebnem, n. pr.: če ne bodeš priden, pride pó-te „bav bav!“ To so same brezumnosti. Strani s strahovi, s tem abotnim proizvodom prenapete človeške domišljavosti. Sam se ne bode bal otrok temote; ali vi mu omračite s svojim strašenjem njegove misli takó, da se je bojí.

Vsaka mati je ponosna, ako more povedati kaj dobrega o svojih otrocih. In kaj bi ne bila? Saj so takó redki dobri otroci. S kolikim veseljem pohvali mati otroka samega, ako je storil kaj pravega! Čemú vse to? Čemú hvaliti sploh dobrega, pravičnega, krepóstnega človeka? Ali se ne zgodi prerado, da smo krepóstni samó zató, da nas hvalijo drugi? Ali ni naša dolžnost, da smo krepóstni? To veljá tudi o otroku. Kaznjevaj ga, akó je storil kaj slabega, kaznjevaj ga, ako je prelomil tvoje zapóvedí; ali ne hvali ga, ako je priden. Takó se bode navadil delati dobro samó zato, ker je dobro; tako se bode odvadil slabih, krivičnih dejánj. Ako bode čutil, da se ti prikupi s svojo krepóstjo, bode se ti pozneje mnogokrat nalagal, da je storil kaj dobrega. Ne varaj se! Ne misli, da njega nedolžna ustica ne umó legáti! Mladina je jako izumljiva in zvita. Žal! — da je takó.

Ako hočeš, da ti izpolni otrok kakšno povelje, ne obétaj mu nikačega plačila. On te ima vbogati brezuvétno. Tvoja beseda mu bodi sveta, tvoja želja povelje. V čem se loči tvoj otrok od tvojega hlapca, ako ti ga je obdarovati za vsako storjeno delo. Zatorej ne le samó zato, ker ga izpridiš z darili, ampak tudi zato, da se loči od sužnja, mu ne obétaj daril. Končno bode mislil, da si primoran, plačati ga; in ne bode te vbogal brez darila. Kaj ti je storiti potem? Storití imaš sam, ali pa poseči po palici, ter ga ž njo prepričati, česa ti je dolžan. Vendar, kateri izmed vaju zasluđuje palice? Premisli, vdari se na persi, oče, ti jo zasluđuš v tem slúčaji.

Najgerše zlò je vendar ponos otrokov. Na kaj bi se neki ponašal tvoj otrok? Na tvojo imovíno, katero morebiti podeduje nekdam, na tvoja dobra svojstva, na tvojo čast? Kaj mu je treba pripovedovati, da si ti bogatín, da si učenjak? Kaj mu praviš, da je tvoj sosed prosják? Pojdi, pojdi, sramuj se bahač! Le poterpi, skóro mu tudi ti ne bodeš dosta dober, dosta visok. Skóro si bode želel še imenitnejšega, bogatejšega očeta. Misli si, da si izgubil svojo imovino. Kaj si potem, nego prosják? In tvoj ponosni sin se te bode ogibal, bode se sramoval tebe, borega prosjáka!

„Da je možno vzgojiti ponosnega otroka“ — piše Dupanloup — „treba ga je čisto prestvariti. Njegova nprav se ima ne le vzboljšati, nego čisto prenoviti. Čudno delo! O tem je treba časa, doslednosti, poterpljenja, stanovitnosti, inteligence, katera svojstva se redko in v dovoljni meri združene nahajajo, in celo potem le za silo zadoščujejo brez božje milosti. Čudo takšne prenovitve je pripisovati le nadprirodni dejavnosti“.

Stariši, ki imajo po mnogo otrok, ne ljubijo vseh enako. Nekateri — tako nazivani „milčki ali ljubljenci“ — uživajo vso njih ljubezen, vse dobrote, vse časti; in drugi so čisto zaverženi. Ako se „ljubček“ pregreši v čem, vse se mu odpušča. Zaverženec občuti za vsako malenkost ostro kazen. Celó, ako se ljubček krivega storí kacega pregreška, kaznuje se zaverženec. Nad kom morajo izliti stariši svojo jezo? Nad ljubčekom je nečejo, zatorej jo nad zaveržencem. Kaj se pravi to? — Ti ljubljenci vzraščajo počasi pravi divjaki; a zaverženci pravi slabovci, prave sirote. Ne vem, iz česa izvira ta odlika; ne vem, s čem so si zasluđuili ljubljenci in zaverženci vse to. Pravičnega vzroka mi ni móči najti.

Stariši, bodite pravični! Bodite v tem svojim otrokom vzor. Kakó smete li od drugih tirjati, naj bodo pravični do vas, kako smete iskati, da bodo vaši otroci pravični do vas in do drugih, ako vi sami niste do njih?

Lehko bi še mnogo govoril o naopakah, ki se delajo pri vzgoji. Rad bi še naslikal mnogo žalostnih prizorov iz družinskega življenja; ali, bodi si dovolj! Morebiti spregovorim pozneje sem ter tja še kaj o takšnih razmerah. Vendar za danes bodi dosta. (Dalje prih.)

France Malavašič.

L. 1839 se je Fr. Malavašič v drugem licejskem razredu razun naukazanih predmetov učil občne zgodovine pa slovenščine. Po doveršenih modroslovskih šolah se — brez premoženja in dostojne podpore — ni mogel določiti za noben stan; sklene torej domá vkvarjati se s podučevanjem ter se uči znanstvenega odgojstva ali pedagogike. In tedaj jame prav pridno pisariti slovensko. Tiskar Blaznik in bukvar Giontini ga podpirata, in na svetlo so prišle mîkavne in podučne knjižice iz pisem Kr. Šmida poslovenjene in priravnane: 1) Jozafat, kraljevi sin iz Indije, v 8° str. 127 l. 1840 natisnil in založil J. Blaznik. — 2) Genovefa. Povest iz starih časov za vse dobre ljudi, zlasti pa za matere in otroke. L. 1841 v 8°. Sedaj pri Blazniku v 16° str. 122 l. 1879 tretji natis. — 3) Timotej in Filemon. Zgodba keršanskih dvojčkov 8° str. 90 l. 1842 J. Blaznik. — 4) Erazem iz Jame. Povest iz XV. stoletja. Poleg verjetnih pisem spisal Fr. Malavašič. Z eno podobšino. V Ljubljani. Na prodaj v založbi J. Giontini. 1845. 8° str. 39. — Predgovor, iz kterega se cíni tedanja njegova proza, se glasi:

„Naša domovina imá toliko prigodb spominja vrednih in toliko slavnih móž starih in sedajnih časov, de se je čuditi, de se nihče doslej ni lotil, une zapisati in jih ljubim Slovincem v roke dati, té pa k posue-manju vsim, posebno pa mladosti, v izgled postaviti.

Po nemško se je sim ter tje že več pisalo, pa v domačim jeziku še nimamo taciga pisanja.

Slovinci radi berejo, se radi učijo in veselje imajo, kadar kaj lepiga od svojih sprednikov berejo. Kako malo pa imajo tacih beril!

„Poskušnja velja!“ sim si mislil, ko sim se te bukvice pisati lotil, in če ravno ne morem, jih po volji in želji vsih spisati, se vunder nadjam, de mi bo vest, de sim tudi kaj k slavi domovine in k podučanju svojih ljubih rojakov pomagal, za trud dovolj plačila dala.

Začetek je v vsaki reči težák, in če ima človek pri začetku več podpore in več prijatlov, bolj se mu delo odséda. Ravno tako je tudi tukaj. Če bodo te bukvice več prijatlov in bravcov imele, jih bo tudi več in lepših še kmalo sledilo. Verstile se bodo lepe povésti s popisovanjem življenja slavnih rojakov, in tako se bo prijetno berilo z lepim podučanjem združilo“.